

БРИФ ДО ДОСЛІДЖЕННЯ: §§ ЦИВІЛЬНА КОНФІСКАЦІЯ НЕОБҐРУНТОВАНИХ АКТИВІВ КРІЗЬ ПРИЗМУ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

Цивільна конфіскація є ефективним механізмом боротьби з набуттям і користуванням незаконними та необґрунтованими активами у світі.

Аналіз запровадженої в українське законодавство моделі цивільної конфіскації необґрунтованих активів без обвинувального вироку суду показав, що **українське законодавство загалом відповідає міжнародним стандартам і кращій практиці завдяки наданню широких процесуальних прав стороні відповідача та третім особам.**

З огляду на практику іноземних країн, де подібні інструменти вже запроваджено, їхня ефективність безпосередньо залежить від практики застосування цих положень як правоохоронними органами, так і судами.

Задля забезпечення справедливої та неупередженої реалізації інституту цивільної конфіскації необґрунтованих активів, дотримання принципу правової визначеності, а також запобігання подальшому визнанню Європейським судом з прав людини порушень прав людини Україною надаємо парламенту такі рекомендації:

1. Парламент має внести зміни до чинного законодавства щодо реалізації арештованих активів шляхом **наділення АРМА повноваженнями зі зберігання майна, обмеживши можливість реалізації арештованих активів у спорах про визнання активів необґрунтованими до вирішення справи по суті.** Крім того, забезпечення процесуальних прав власника пов'язано зі збереженням вартості активу, що проблематично без якісного поліпшення операційної роботи органу загалом.
2. Парламент має внести **зміни до частини 3 статті 292 ЦПК України,** якими слід передбачити можливість застосування розширеної конфіскації лише до активів посадовця, а не третіх осіб.
 - наразі закон встановлює, що у разі знищення/відчуження або зменшення вартості оспорюваного майна компенсація втраченої вартості відбувається за рахунок іншого майна відповідача, яким можуть бути або посадовець, або треті особи – номінальні власники. З метою **посилення захисту прав третіх осіб та з огляду на те, що основним елементом для конфіскації активу у номінального власника є зв'язок оспорюваного активу з посадовцем, третя особа, яка фактично не розпоряджається оспорюваними активами, не повинна відповідати своїм майном за дії посадовця.**

3. Парламент має чітко прописати в законодавстві, на якому етапі, за якими критеріями та в якій формі суд визначає достатність поданих правоохоронними органами доказів необґрунтованості набутих активів для перекладання тягаря доведення законності джерел походження активів на відповідача. Додаткового врегулювання потребує питання допустимості доказів, зокрема: чи можна використати докази, зібрані в межах кримінального провадження, та якою мірою, які докази можна використати, якщо кримінальне провадження попередньо відкрито не було.

З огляду на необхідність надання суду розумної дискреції, правова невизначеність у наведених вище питаннях може завадити власникам оспорюваного майна, правоохоронним органам та самим судам діяти в межах закону та користуватися своїми правами повною мірою.

4. Парламент повинен внести зміни до чинного законодавства, якими буде чітко визначено: **1) чи зобов'язана особа обґрунтовувати правомірність джерел свого доходу, який вона отримала до набуття нею повноважень; 2) наскільки «глибоко» власник має доводити походження своїх статків, необхідних для набуття оспорюваних активів.** Адже відповідно до статті 291 ЦПК України суд повинен встановити законність доходів, необхідних для придбання оспорюваних активів, але закон мовчить щодо часових меж отримання таких доходів.

Київ, 2020

